

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Höljberget, Torsby kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610097 Höljberget
Mittpunktskoordinat:	1311344 - 6770971
Totalareal:	70 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekad enligt Habitatdirektivet samt enligt fågeldirektivet.
Fastigheter:	Torsby kommun: Aspberget 1:217
Ägandeförhållanden:	Statligt

Beskrivning av området

Natura 2000-området Höljberget ligger i Värmlands nordvästra hörn. Området sluttar starkt mot öster ner mot vattendraget Höljan. Kring Höljbergets tämligen flacka krön, vilket delvis är torvtäckt, växer naturskogsbestånd med stort inslag av gamla knotiga tallar. Den övre delen av sluttningen är relativt brant med ett grandominerat blandbestånd. Längre ner i sluttningen blir grandominansen än mer påtaglig med endast enstaka tallar och lövträd. I denna del av området - cirka 25 hektar - är förekomsten av lågor och torrakor mycket stor. Av beståndets hela virkesvolym utgörs genomsnittligt cirka 10 % av torrakor och i några delområden går andelen upp till 30-50 %. Speciellt i anslutning till två större bäckdrag är förekomsten av grova lågor mycket stor. Luckdynamiken är påtaglig och riklig självföryngring förekommer.

Nordost om skogsbilvägen som skär genom området består skogen nästan helt av mycket gammal gran (beståndsålder 150 år) medan den sydöstra delen består av 30-årig ungskog. I de östra delarna förekommer myrmarker, bl.a. ett kärrstråk i nära anslutning till Höljan vid områdets östra gräns. I övrigt förekommer fuktiga drag och torrare åsar om vartannat i sluttningen. En spridd förekomst av gamla tallstubbar uppvisar brandspår.

Stora delar av sluttningen - även ganska högt upp - kan klassificeras som ängsgranskog med inslag av högorter. Här finns t ex kransrams, ormbär, torta, kärffibbla och skogsnycklar samt rikligt med ormbunkar. Den högstammiga granskogen är genomgående rik på hänglavar. I det begränsade lövträdsinslaget finns ett antal grova exemplar av sälk, asp, rönn och björk.

Antalet rödlistade arter och signalarter är stort, främst då det gäller kryptogamer. Förekomsten av de hotade arterna är mycket god och Höljberget utgör troligen en av de rikaste lokalerna i länet. På grund av sin karaktär är större delen av Höljberget klassat som nyckelbiotop

Utöver ungskog i östra delarna, mot älven, finns även en smal remsa ungskog i områdets södra kant som följd av avverkning på 1950-talet. Vidare finns spår av mänsklig aktivitet i form av några gamla diken i delen närmast älven. Dessutom finns rester av en liten (3 x 3 m) timmerbyggnad i sluttningen. Byggnaden kan ha haft samband med den säterdrift som tidigt förekom i trakten men senare flyttades till Potmåk i nordost.

Höljberget är sedan 1996 naturreservat med syfte att bevara skogsområdets naturskogs-karaktär. Reservatet ska bevara områdets förutsättningar att utgöra livsmiljö och spridningskälla för en rad hotade och sällsynta arter. Marken kring reservatet består till större del av produktionsskog.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
9010	Västlig taiga	56	25
9050	Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ	*	30

*/Ny kunskap om objektet har tillkommit varför naturtyp 9050 läggs till.

Ingående fågelarter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A108	Tjäder (<i>Tetrao urogallus</i>)
A236	Spillkråka (<i>Dryoctopus martius</i>)
A241	Tretåig hackspett (<i>Picoides tridactylus</i>)
A409	Orre (<i>Tetrao tetrix</i>)

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Höljberget är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och arterna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyperna och arterna i detta Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål**
Västlig taiga (9010)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Struktur och funktion</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död ved/levande ved ska vara minst 1/x - Lövträdsandelen ska vara minst x %. - Icke inhemska trädslag ska inte förekomma. - Sumpskogar och myrar med en ostörd hydrologi och hydrokemi. <p><i>Typiska arter</i></p>

Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ (9050)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död ved/levande ved ska vara minst 1/x - Lövträdsandelen ska vara minst x %. - Icke inhemska trädslag ska saknas. - Ostörd hydrologi. <p><i>Typiska arter</i></p>
Tjäder (A108)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Artens livsmiljö</i></p>
Spillkråka (A236)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Artens livsmiljö</i></p>
Tretåig hackspett (A241)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Artens livsmiljö</i></p>
Orre (A409)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Artens livsmiljö</i></p>

**/Naturtypsarealer och bevarandemål fastställs efter basinventeringen.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att ingående naturtyper och arter ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

9010 Västlig taiga och 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

- Skoglig kontinuitet (naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning hos de olika trädslagen).
- Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Olika typer av substrat:
  - Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved
  - Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur
  - Lövträd av t ex asp, sälg och rönn
  - Hålträd

Substraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser och födosöksplatser för fåglar.

- Ostörd hydrologi och hydrokemi i sumpskogar och myrmarker.
- Näringsrika basiska jordar och/eller rörligt kalkhaltigt markvatten är en förutsättning för de örtrika granskogarna (naturtyp 9050).
- Påtaglig minskning av naturtypernas typiska arter och deras populationer får inte ske.

Hackspettarna – A236 spillkråka och A241 tretåig hackspett

Skogsbrand har historiskt sett spelat en viktig roll för hackspettarna, på kort sikt genom insektsrikedom på brandfältet och på lång sikt genom bildandet av lövbrännor. Lämpliga häckningsplatser är grova stammar av främst, asp, tall eller bok. God tillgång på lövträd, framförallt asp, är ett gemensamt krav för hackspettarna. Död ved är en annan viktig faktor. Födan utgörs främst av vedlevande insekter och myror. Rotrötade granar med hästmyror är en favorit hos spillkråka medan den tretåiga hackspetten gärna äter barkborrar. Mindre påverkade skogar, olikåldrad blandskog med inslag av sumpskogar utgör ett lämpligt habitat för hackspettarna.

Skogshönsen – A108 tjäder och A409 orre

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden som innehåller en variation både då det gäller successionsstadier men även skogstyper. Arten förekommer sällan i områden under 25 km². Vintertid kräver tjädern äldre successionsfaser av talldominerad skog där den födosöker tallbarr och tallskott. På sommaren förekommer fågeln i varierande skogstyper, från gammal bärrik skog till nybildade hyggen. Våtmarksområden är även av stor betydelse för tjädern, främst på våren då hönan livnär sig på skott av tuvull men även som födosöksplats för kycklingarna, vilka livnär sig på insekter under de första veckorna. Förutom att tjädern kräver mycket stora varierande skogsområden är den starkt knuten till speciella spelplatser, till vilka den traditionsbundet besöker.

Orren förekommer på relativt öppna marker som myrar och hedar och i närheten av dessa omgivningar samt på tidiga successioner efter hyggen och skogsbränder. Liksom för de övriga skogshönsen är tillgången på insekter viktiga för kycklingarnas överlevnad. Björkknoppar är viktig diet under vintern. Orren kräver som tjädern stora arealer, mellan 25-75 km² är vanligt.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Natura 2000-området omfattas av Höljbergets naturreservat. Syftet med naturvårdsförvaltningen i naturreservatet är att bevara nuvarande naturskogskaraktär samt förstärka en gynnsam bevarandestatus för de arter som är knutna till områdets naturskog med sin förekomst av gamla träd, död ved och lövträd. Föreskrifter och skötselplan i gällande beslut om naturreservat bedöms på ett fullgott sätt hantera traditionell hotbild (skogsbruk, markavvattning och annan exploatering) mot den naturtyp och de arter som finns inom området. För att tillfredsställa de olika fågelarternas krav på tillräckligt stora arealer lämplig livsmiljö krävs en god tillämpning av naturvårdshänsyn vid skogsbruksåtgärder inom de skogsbestånd som finns i det omgivande landskapet närmast Höljberget.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtyperna och arterna uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus i Höljbergets Natura 2000-område.

Gällande regelverk 2006

- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd*

krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.

- Spillkråka och tretåig hackspett är fredade (3 § i jaktlagen (1987:259) och Länsstyrelsen 2003). Fredningen gäller också arternas ägg och bon.
- Orre och tjäder får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905) övriga tider på året är de fredade (3 § i jaktlagen (1987:259). Fredningen gäller även deras ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.
- Föreskrifter till Höljbergets naturreservat.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, nordöstra delen av Natura 2000-området.
- Riksintresse geografiska avgränsningar enligt 4 kap MB, största delen av Natura 2000-området, undantag en del av området i väst.

Bevarandestatus idag

9010 Västlig taiga

Nationellt

Naturtypens naturvärden är kopplade till naturlig gammal skog med lång skogskontinuitet, gamla träd och död ved, samt även till brandfält och yngre naturliga successionsstadier. Flera organismgrupper finns representerade bland de karaktärsarter och rödlistade arter som förekommer i naturtypen; insekter, lavar, svampar och mossor.

Denna mycket heterogena naturtyp finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet. Naturvärden kopplade till granskog är speciellt riktade mot nordboreal region, men finns även i sydboreal. Tallskogar, brandfält och triviallövskogar har olika artsammansättning beroende på var i landet de ligger och kan därför ha höga naturvärden i hela den boreala regionen. Vissa trakter i fr.a. delar av Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland, samt i bl.a. Orsa finnmark och nere i sydöstra Kalmar län har en mer påtaglig brandkontinuitet.

Västlig taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige/Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Nationellt

De naturvärden som är relaterade till naturtypen består ofta av ett artrikt fältskikt med kärlväxter och marksvampar. Rika orkidélokaler (t.ex. guckusko och norna) förekommer främst i Jämtland. Områden med gammal skog och lång trädkontinuitet är ovanligt, men i de fall de förekommer har de även mycket höga naturvärden kopplade till grova träd, mycket död ved och stor artrikedom av främst svampar, lavar och insekter. I södra Sverige finns områden med lägre trädkontinuitet av gran, och där lövinslaget är större med bl.a. hassel. Detta beror på en kombination av jordmån, klimat och att skogarna ofta ligger på gammal inägomark som växt igen eller planterats.

Naturtypen är ojämnt fördelad över landet och utgörs i södra Sverige sällan av stora arealer. Naturtypen är vanligast i de kalkrika delarna av den boreala regionen, där Jämtlands län står för den absolut största arealen, speciellt av högörttypen. De kan då utgöra smala stråk i en mosaik tillsammans med t.ex. västlig taiga. Västerbottens-, Uppsala- och Stockholms län är andra delar av landet som hyser större mängd av denna skogstyp, och även i Örebro- och Södermanlands län förekommer den till viss del. Gotlands kalkbarrskogar betas ofta och faller då in under naturtypen.

Höljbergets skogsmark

Höljbergets skog utgör representativa exempel på naturtyperna *västlig taiga* och *örtrik granskog*. Naturtyperna växlar om vart annat i området, generellt förekommer den örtrika granskogen i fuktigare delar. Skogens ålder, struktur och artsammansättning pekar på att naturliga processer formar skogen, att det sker ny föryngring och att nya substrat bildas kontinuerligt. Höljberget hyser flera av de *typiska arterna för västlig taiga* till exempel spindelblomster, knärot, stuplav, dvärgbägarlav, lappticka, stjärntagging, doftskinn, kötticka, ullticka och gränsticka, tretåig hackspett och tjäder. *Typiska arter för örtrik granskog* som påträffas är ormbär, torta och kärrfibbla. I området påträffas även en rad signalarter. Signalarterna indikerar lång skoglig kontinuitet både vad det gäller levande barr- och lövträd men även olika former av död ved. Signalarterna indikerar också att området har hög och jämn luftfuktighet.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms bevarandestatusen för naturtypen *västlig taiga* och *örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ* på Höljberget i dagsläget vara gynnsam.

Nationell bevarandestatus för ingående fåglar enligt fågeldirektivet

A108 Tjäder

Den svenska tjäderpopulationen har uppskattats till 84 000 - 110 000 par (1990-talets mitt), vilket utgör ca 10 % av det europeiska beståndet (inkl. europeiska Ryssland). Tjädern häckar i samtliga län utom Gotland. På Gotland har inplanteringsförsök gjorts. På norra Öland försvann de sista tjäderna under 1980-talet. Starka minskningar har under de senaste 30 åren registrerats i Götaland och Svealand och även lokalt i Norrland. Orsaken till minskningen av tjäder beror främst på det storskaliga skogsbruket där landskapet kraftigt fragmenteras och stora monokulturer av gran och tall ersätter den tidigare, mer varierade skogen. Totalt sett finns dock inget hot mot artens fortlevnad i Sverige.

A236 Spillkråka

Spillkråkan har under 1900-talet spridit sig söderut i Sverige, troligtvis på grund av att skogsarealen i landets södra del har ökat kontinuerligt. Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till i storleksordningen 20 000 - 35 000 par. Detta motsvarar ungefär 10 % av det samlade europeiska beståndet på 200 000 - 265 000 par. Beståndet i södra Sverige förefaller vara tämligen stabilt. Utvecklingen i Norrlands inland är mera osäker, främst beroende på de låga tätheterna och att inventeringsunderlaget är väl litet. BirdLife International listar spillkråkan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

A241 Tretåig hackspett

Tretåig hackspett häckar regelbundet i mellersta och norra Sverige, men är numera ovanlig söder om den biologiska norrlandsgränsen. Tillfälliga häckningar har konstaterats på Sydsvenska höglandet ner till Hallandsåsen i Skåne. Det svenska beståndet beräknades vid mitten av 1990-talet till mellan 5 500 och 7 500 par, vilket utgör cirka 10 % av det samlade europeiska beståndet på knappt 60 000 par. Arten förekommer främst i den boreala zonen i norra Europa, men reliktbestånd finns i Alperna, Karpaterna och andra bergsområden i Centraleuropa. Det svenska beståndet har minskat kraftigt under hela 1900-talet och i ökande takt efter 1950. Minskningen i de kustnära, av skogsbruk hårdast påverkade delarna av Norrland uppgår förmodligen till minst 80 %. Som en följd av detta har tyngdpunkten i artens förekomst gradvis förskjutits allt längre in mot de klimatiskt mer utsatta och totalt sett mindre produktiva fjällnära skogsområdena.

Tretåig hackspett är rödlistad i kategorin *sårbar* (VU) i Sverige. BirdLife International listar tretåig hackspett som *declining* i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att arten inom regionen har en otillfredsställande bevarandestatus.

A409 Orre

Den svenska orrepopulationen har uppskattats till minst 170 000 par (1990-talets mitt). Den svenska andelen av den europeiska populationen (inkl. europeiska Ryssland) är minst 20 %. Orren häckar i samtliga län men saknas på Öland där den sista fågeln rapporterades 1969. Många uppgifter från Götaland och Svealand tyder på starkt minskande stammar under 1990-talet.

BirdLife International betecknar orren som *sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

Bevarandestatus för fågeldirektivets arter vid Höljberget

Uppgifter om fågelarternas populationsstorlek och trender saknas. Orre, tjäder, spillkråka och tretåig hackspett påträffas regelbundet (sparsamt-allmänt) i landskapet runt Höljberget och Natura 2000-området bör betraktas som en värdekärna (högkvalitativ livsmiljö) för respektive art. Arternas bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

Uppföljning av bevarandemål

För att kunna bedöma ingående naturtypers och arters bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras. Nedan beskrivs när och hur de olika bevarandemålen ska följas upp.

Ett nationellt uppföljningsprojekt pågår och komplettering kommer att ske då projektets metoder är möjliga att tillämpa..

Bilaga

1. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning
2. Ingående naturtypers utbredning (klart efter basinventeringen)

Referenser

Ehrenroth, B. & Schützer, J. 1996. *Värmländsk natur- en reseguide*. Trio Tryck AB, Örebro.

Löfroth, M m.fl. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*. Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledningar*. (<http://www.naturvardsverket.se>) 04-11-03

Naturvårdsverket. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*. Version 4: 2004-05-07. Naturvårdsverket.

Värmlands Länsstyrelse, Miljöenheten. *Beslut och Skötselplan för Höljberget naturreservat*. Beslut 1996-06-24.

Värmlands länsstyrelse, Miljöenheten. 1996. *Ditt Värmland – Natur och kulturlandskapet, Naturreservat i Värmlands län – Höljberget*. 1:a upplagan. NordNatur AB.